

Lincoln Hl. Amerika. Cenjeni g. urednik! Dovolite mi mali prostorček v Vašem cenjenem časniku. Najprve Vam poročam žalostno vest. Naš rojak Andrej Sprogar šel je pred mesecem v gozd nabirat divje grozdje in to z večimi svojimi tovariši. Splezal je na precej visoko drevo; oberaje grozdje in nič sluteč hudega, pride mimo nek lovec, pomeri in ustreli iz puške; kakor se lovec zagovarja viden je na drevesu nekega ptica a mesto ptice priletelo je iz drevesa človeško telo; bil je naš Andrej. Prepeljali smo ga nezvestnega v bolnišnico. Angleški zdravniki so nad njim popolnoma obupali in mi izjavili, da zanj ni nobene pomoči, na kar letim ves usupnjem k enem nemškemu, jako staremu zdravniku in ga milo prosim, naj gre z menoj v bolnico, če bi bilo znabiti mogoče se rešiti mlado življenje; stari zdravnik ga preišče in je jako kimal z glavo, ker kugla je bila v trebuhu; malo časa so se zdravniki posvetovali, konečno pravi moj stari zdravnik: poskusil bom nevarno delo z operacijo, kajti življenje je tako in tako pri kraju. Po operaciji se je naš bolnik precej dobro počutil, kajti bil je poln krvi, ker se mu je odprta od zunaj zamašila; ustreljen je bil naravnost v jetre; ko ga pridem drugi dan obiskat, mi je zdravnik izjavil, da njegovo življenje je najbrž pri kraju; po njegovem mnenju bi še imel le živeti 24 ur, kajti jetre ni bilo mogoče zašiti in je kri s polno močjo odhajala. Po preteko nekaj časa pride zopet imenovani zdravnik z neko srebrno kroglo in mu jo položi na jeterno odprtino, s tem je bila kri ustavljena in danes je že mesec dni in se že počuti čilega in zdravega. Lahkomišljeni lovec je pod ključem. Sprogar je šele eno leto v Ameriki; doma na Sp. Štajerskem pri Poličanah, priden in fleten dečko in vaš somišljenik, star 26 let. — Nadalje Vam naznanjam, gospod urednik, da je denarna kriza tukaj večinoma polegla in so prišli za nas boljši časi. Po zadnji kontroli se naše banke precej dobro stojijo. Z delom se povsod začel; letino imamo jako dobro, žitja obilo, upati je da tudi tam ne bode prevelike dragine, kajti bote lahko iz Amerike potrebno po ceni dobili. Konečno bi Vas pa prosil g. urednik, za vašo krtačo; rad bi malo pokrtalil neko klerikalno trojico. Pred nekaj leti prišel je v Ameriko Janez Stefek vulgo Slovák, Simon Leskovar in za njim njegova žena. Ker je pa ta trojica tako klerikalno in sveto živela, sem opazoval njih življenje. Enkrat sem ležal v postranski sobi in navidezno spal in smrčal; na enkrat začne Janez Stefek Leskovarovo ženo nagovarjati za prepovedane reči; a Eva se ni dolgo obotavljala. Ker se pa g. Leskovar ni nikakor mogel s svojo ženo sporazumiti, jo je poslal doma v Poličane; za njo je tudi Janez Stefek oddišel. Ker se pa Janez Stefek vulgo Slovaku neki tam ne dopade in namerava nazaj v Ameriko, svetujem ti ko tvoj prijatelj in šlaf-kamerad, da se ne vrneš sem v Lincoln, kajti tukaj boš linčan. G. Leskovar ima vse pripravljeno. Zajel sem iz vrča le nekaj, a vedi, da je v vrču še veliko vsebine kar pride v priložnosti na dan!

Tvoj „šlaf-kamerad“.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

„Na vrhuncu našega stremljenja in naših skrbi mora stati kmetijsko vprašanje. Mi moramo ustvariti samostojni in krepki kmetijski stan. Že pred 60. leti, ko sem študiral v Göttingen, izpoznal sem važnost agrarnega vprašanja. To mi je položil v srce moj takratni učitelj profesor Georg Hausen. Imel sem za učitelja tudi narodna ekonoma Rau in Roscher. Agrarno vprašanje je tisto, s katerim se največ pečam. Za nas je kmetijsko vprašanje tudi narodno vprašanje. Ono ima tudi odločilni vpliv na razvoj armade. Samoumevno je, da se prosti, samostojni kmetje z popolnoma drugačnimi patriotičnimi čutili za svojo domovino zavzemajo nego ljudje, ki so napol tlačani.“

Rumunski min.-pred. Sturdza.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Kmetje drugod in pri nas.

Če se ozremo nekoliko po svetu, vidimo, da so si znali pridobiti kmetje po nekaterih krajih več samostojnosti, pravic in spoštovanja,

nego naš kmet. Po našem kmetu jasejo še vedno drugi stanovi ter ga izkoriščajo, kakor le znajo in morejo. Med tem ko drugod z besedo „kmet“ koga najbolj počastijo, rabi naša gospoda to besedo za onega, ki ga hoče posebno osramotiti.

Pač zadnji čas bi bil, da se kmetje tudi pri nas postavimo na noge. Ali naj še nadalje vsakdo poljubno pometa z nami? Ne! Dovolj je bilo tega!

Če hočemo dobiti kmetje več pravic in več spoštovanja, hodimo tudi mi po poti, ki so jo hodili kmetovalci v naprednih krajih. Posnemajmo Čehe, Nemce, Francoze, osobito pa Amerikance!

Kako so prišli ti do boljšega stanja?

Pred vsem so spoznali, da človek, ki nič ne zna tudi nič ne velja. Zato so se kmetje izobrazili. Na Češkem in Moravskem najdemo zaradi tega vse polno kmetov, kmetov v pravem pomenu besede, ki so izvršili gimnazijo, realko, srednjo in višo kmetijsko šolo. Ti kmetje ne znajo samo obračati pluga, marveč tudi pero. Poglejmo, koliko imamo takih kmetov pri nas! Če je bil kedo v drugi latinski, že noče na kmetijo in naj bo ta še tako lepa. Rajši je pisar ali vojak, nego kmetovalec. Če postane pa vendarle kmet, vedno misli, da je kaj vzvišenega, zato se noče navzeti kmetijskega duha in tak „polučenjak“ ni za nobeno kmetisko delo. Ker nočejo naši posestniki svojih sinov izobraziti, zato nimamo tudi kmetijskih zastopnikov in si moramo vedno izposojevati v ta namen može iz drugih stanov, čestokrat stanov, ki nimajo s kmetijstvom prav nobene stike. Gotovo je torej da ne pridemo kmetje pri nas toliko časa do svojih pravic, dokler ne dobimo zastopnikov iz svoje srede, ker le kmet ve, kje ga čevlji žuli, in dokler ne opustimo današnjega boja — za oslovo senco.

Marsikdo bo mislil, da učen kmet ni za nobeno kmetijsko delo. To ni res! Kmetijske dela sramuje se samo neumnež, pravemu inteligentnemu človeku pa niti na um ne pride, da bi bilo to kaj sramotnega. Kdor je čital zgodovino, ta bi nam lahko povedal; koliko visokih in slavnih mož se je pečalo s kmetijstvom. Dobrega dela naj se pa sploh nikdo ne sramuje. Blagor onemu, ki dela lahko tudi s telesom! Koliko jih je, ki bi radi delali, a ne morejo.

Pri nas je treba, če se hočemo postaviti kmetje na lastne noge, tudi več uzornih kmetov. V vsaki vasi bi jih moralo biti nekoliko. Ti naj bi bili potem voditelji in učitelji kmetijskega ljudstva. Oni naj pokažejo s vzgledom, kako se mora dandanes kmet obnašati na polju, v vinogradu, v sadovnjaku, v kleti, v hlevu itd. Ti bi morali biti toraj drugim v izgled, kajti naš priprost kmet ne da se prepričati samo z besedo, marveč on hoče tudi videti. Drugod je takih uzor-kmetovalcev vse polno, zato napredujejo vsi. Tudi pri nas jih imamo že precej, toda še vse premalo.

Ti kmetje, ki so se navadno bolj s svojo pridnostjo in s čitanjem kmetijskega časopisa in kmetijskih knjig nego s šolo izobrazili, morali bi biti, kakor prej rečeno, tudi učitelji drugim, manj ukim kmetom. Na Češkem in Nemškem shajajo se kmetje ob nedeljah popoldne v kmetijskih podružnicah ali kmetijski čitalnici, kjer čitajo bolj inteligentni med njimi kmetijske članke, o katerih se potem na sploh razgovarja. Kaj delajo pa naši kmetje? Komaj konča nedeljski blagoslov, pa izginejo v krčmo, od koder jih ne zvabi zlahka niti prošnja žene, niti lačnih otrok. To pa naj bi še bilo, ako se človek drži v pijaci mere, kajti vsakemu je treba včasih nekoliko razvedrila in veselja. Marsikdo nalez se ga pa tako, da ne zna več ne kaj govoriti, ne kaj dela. Tak človek mora oboleti, a z njim trpi potem družina in premoženje gre podzlo. In kaj se pri nas v krčmi vse govori? Drugod grede kmetje včasih tudi v krčmo, toda tu premetavajo kmetijska vprašanja, pri nas pa večinoma — politiko in sploh reči, ki niso za kmeta. Tu je treba, da nastopajo kmetovalci, ki so se že zavledli svojega stanu. Tudi pri nas peljejo naj se povsod nedeljski sestanki, kjer naj se predavajo ali čitajo kmetijska vprašanja in kmalu izgine iz naše hiše nemili gost, ki mu pravimo siromastvo in če se kmetje povspemo do večje izomike, spoštovali nas bodo tudi drugi stanovi,

a mi jim ne bomo vedno le tlačili, marveč zlepa ali zgrda, dobiti moramo ono, kar nam pritiče — pravico.

K srbski trgovinski pogodbi.

18. dne avgusta t. l. je srbska skupščina sprejela trgovinsko pogodbo, sklenjeno z avstrijsko-ogrsko vlado, kar je dalo industrijelem in veletrgovinskim krogom povod, da so od vlade takoj zahtevali, naj stopi pogodba na podlagi oblastvene postave nemudoma v veljavo. Na drugi strani pa so zastopniki agrarnih stanov vplivali na ministrskega predsednika, da bi na ustaven način rešil pogodbo. Torej imamo tukaj nasprotje med industrijelem in agrarnimi interesi in sedaj je naša naloga, da tukaj razložimo, pojasnimo in odpravimo nasprotstva.

Pooblastitvena postava, ki daje vladi pravico, da sklene še ne rešene pogodbe z inozemstvom, je z dne 21. decembra 1907, a ima izrecno omejeno pripombo, da se morajo vse podobde, ki se raztezajo ali ki bi naj veljale dalje ko do 31. decembra 1908, na vsak način rešiti prej ustavno. Pri trgovinski pogodbi pa ni določen nikak provizorij, kajti, ni se sklenilo, da naj velja le do konca tega leta, ampak ona bi naj veljala za dobo 10 let. In zaradi tega se krije zahteva agrarcev popolnoma z besedilom pooblastilne postave. Že, ko se je ta postava sprejela, je sklenila zbornica resolucijo, ki je bila naperjena proti eventualni popustivosti na polju uvoza živine in mesa iz balkanskih dežel in 9. julija t. l. je protestirala prosta agrarna zveza proti temu, da bi se trgovinska pogodba s Srbijo rešila na podlagi pooblastilne postave.

Kar se tiče pogodbe same, pa bo gotovo zadostovalo, če v sledečem na kratko obrazložimo vzroke, zakaj so avstrijski kmetovalci bili proti tej pogodbi.

Pred vsem moramo opozoriti na to, da je naš izvoz živine v Nemčijo in v Švico zaradi neprimerno zvišanih carin zelo nazadovale. V »Fremdenblattu« je izšel pred kratkim članek poljedelskega ministra dr. Ebenhocha, v katerem pravi minister, da smo poslali leta 1907, 100.098 glav živine manj v Nemčijo; denarja smo dobili za izvoženo živino 395 milijonov manj. Če se vračunamo izvoz konj in izvoz v Italijo, se je znižal naš izvoz v celoti leta 1907. za 678 milijonov kron. Ker pa se lahko statistično dokaže, da mora naša monarhija izvažati živino, je pač popolnoma naravno, da upliva doma zaostala živina neugodno na ceno živine. K temu še pride, da je letos zaradi dolgotrajne suše nastopilo obšutno pomanjkanje krme, tako da se je ponujalo še več živine za prodajo, kar pa zna dovesti do velikega poloma v trenutku, ko bo v sled uvajanje trgovinske pogodbe s Srbijo upanje na boljše cene uničeno. Posledice te pogodbe pa se ne bodo kazale samo v tem, da bo prišla večina za prodajo določene živine na dunajski sejmi, ampak tudi v tem, da bodo za Srbijo zahtevali tudi druge balkanske države, Bolgarija in Rumunija, za sebe iste ugodnosti.

K vsemu temu še pride drug moment. Če lahko verujemo poročilom raznih dnevnikov, se je Srbiji dovolilo, da sme dovoljeno množino mesa uvažati ne s carino za meso, ampak za živo blago. To bi bila velika ugodnost posebne vrste, s katero bi se znižala carina za meso, ki znašaj sedaj 30 K za meterski stot, za dobro polovico. Jasno je, da bi ta ugodnost pripadla nazadnje ne le tudi drugim državam, s katerimi smo v pogodbeni zvezi, ampak sploh vsem onim, s katerimi se urejujejo naše trgovinske zveze le na podlagi večjih upodnosti.

To so nakratko glavni pomisleki, ki govorijo z gospodarske strani proti trgovinski pogodbi s Srbijo in ki so tem lažje umljivi, če si predčemo, da se je z mnogim trudom in delom okrajev, dežele in države in z velikimi žrtvami vendar enkrat posrečilo, da smo našo živinorejo dvignili na višjo stopinjo, kar pa bi bilo popolnoma brez pomena, in brez uspeha, če se naša bojazen uresniči.

Tudi moramo kar tukaj konstatirati, da je trditve, ki jo zastopa pogodbi prijazno časopisje, da se moramo čuditi, da ogrski živinorejci, ki bi jih uvoz vendar občutnejše zadel ko pa avstrijske, niso proti pogodbi, da je ta trditve po najnovejših poročilih v listu ogrskega deželnega kulturnega sveta neresnična, ker se pravi v listu tega društva, da pomeni uvoz živine hud udarec za ogrsko živinorejo in da se mora delati z vsemi močmi zoper to določbo v pogodbi.

Res je, da imajo ruzgoli, ki jih navajajo industrijelem krogi za pogodbo, marsikaj na sebi in želiti bi bilo, da bi ne bilo tako nastroje med industrijelem in agrarci, vendar pa za narodnega gospodarja, ki gleda vso stvar z zvišenega stališča, ne bo težko, v tem na sprotno različen mnenji zadeti pravo. V tem oziru opozarjamo samo na profesorja dr. Oldenburga, ki določa za industrijelem razvoj v svoji knjigi »Deutschland als Industriestaat« sledeče meje: »Trdno pritiče narodnega gospodarstva tvori kmetijstvo, ki nosi industrijo na svojih ramah. Dokler še ni vsa zemlja pozidana, se lahko širi pritiče do meje dežel; če se na ta način razširi podlaga, se lahko razširi tudi prvo nadstropje: industrija. Dalje, kjer ni kmetijske podlage, se industrija ne more širiti, razun če živi njeno ljudstvo od inozemske hrane in če je nekatere vrste izvzna industrija, ki dela na inozemstvu in se od njega živi. Na ta način se razraze industrijelem nadstropje stransko daleč čez meje v inozemstvo in sloni na umetnih stebrih, ki jih tvori inozemska trgovina in ki stoje na tujih tleh. A ti stebri stoje na tujih tleh le tako dolgo, dokler dovoljuje lastnik tuje zemlje. Če hoče enkrat sam rabiti dotično zemljo, izginejo stebri, z njimi pa izgine tudi nadstropje. Da je to naziranje pravilno, o tem ne bo dvomil nobeden pameten naroden gospodar ali politik; zato pa